

MUHASEBE FELSEFESİ ALANINDA YAZILMIŞ İLK ESERLER

- 1.) E. G. Folsom, *The Logic of Accounts*, New York, A.S. Barnes, **1873**.
- 2.) Frederic Tipson and Isaac Mendoza, *The Theory of Accounts*, NY, **1902**.
- 3.) Leo Greendlinger, *Accounting, Theory and Practice*, **1912**.
- 4.) P. J. Esquerre, *The Applied Theory of Accounts*, New York, Ronald Press Company, **1914**.

Amerika Birleşik Devletleri'nde öne çıkan diğer eserler ise

- 5.) Founder of the American Accounting Association. William Andrew Paton, *Accounting Teory, with Special Reference to the Corporate Enterprise*, Ronald Press, New York, **1922**.
- 6.) George Radford, *The Philosophy Of Bookkeeping*, BiblioBazaar, South Carolina, **1923**.
- 7.) J. L. Nicholson, *Theory of Accounts*, Scranton, International Textbook Company, **1923**.
- 8.) H. A. Finney H.A., *Introduction to Principles of Accounting*, New York, Prentice Hall, **1932**.
- 9.) Sanders T.H., Hat eld H.R., Moore U., *A statement of Accounting Principles*, New York, American Institute of Accountants, **1938**.
- 10.) Kenneth MacNeal, *Truth in Accounting*, American Accounting Association, Florida, **1939**.

AVRUPA KITASINDA YAZILAN KİTAPLAR

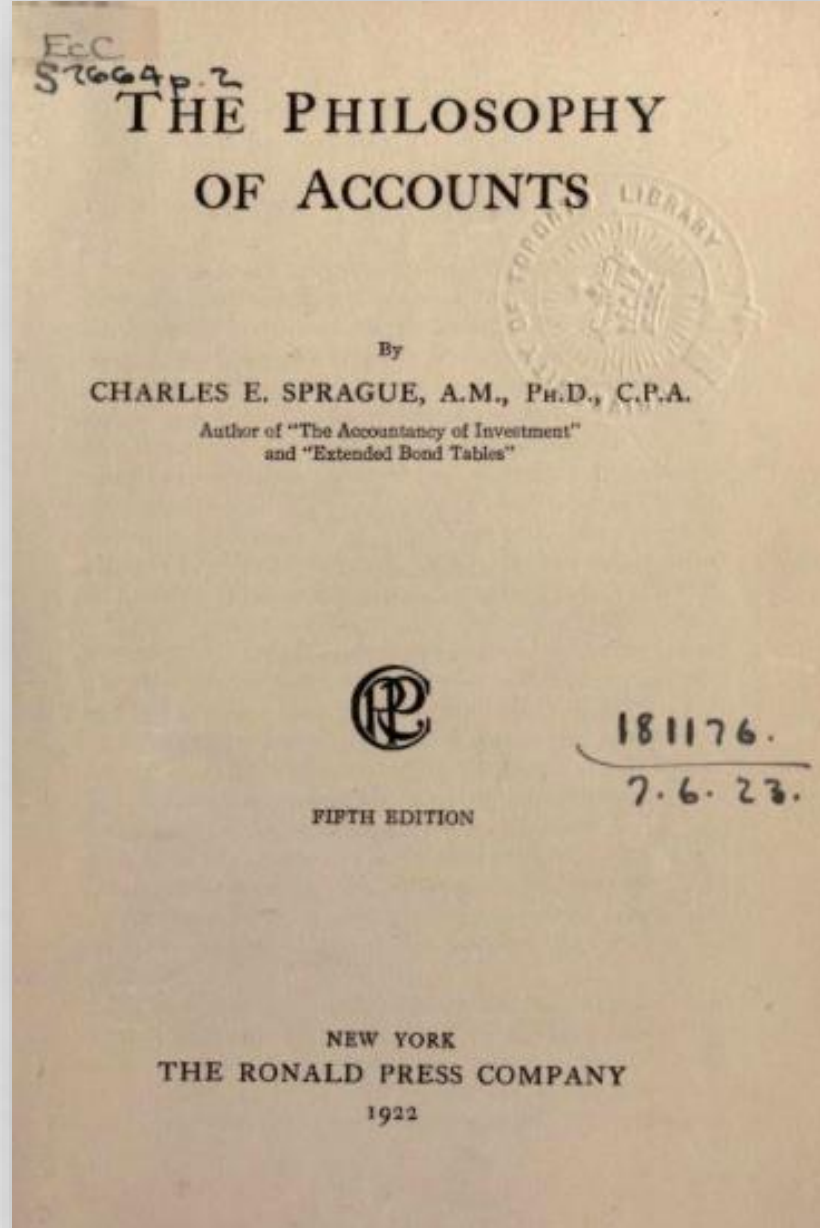
- 1.) JEANJEAN DUMARCHEY, THÉORIE POSITIVE DE LA COMPTABILITÉ, 1914.
- 2.) SCHMALENBACH, DYNAMISCHE BILANZ, 1919.
- 3.) PROF. C. LEVERER, THEORIE UND GESCHICHTE DER BUCHHALTUNG, 1919.
- 4.) PROF. DR. JACQUES CHARPENTIER, INTRODUCTION A LA TECHNIQUE COMPTABLE, LES PRESSES UNİTERSİTAİRES DE FRANCE, PARİS, 1929.
- 5.) RAYMOND ARON, INTRODUCTION À LA PHILOSOPHIE DE L'HISTOIRE. ESSAI SUR LES LİMİTES DE L'OBJECTİVİTÉ HİSTORİQUE, PARİS, GALLİMARD, 1938.
- 6.) DR. LUZİUS MADER, L'EVALUATION LEGİSLATIVE, LAUSANE, 1985.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, MUHASEBE FELSEFESİ ALANINDAKİ ÇALIŞMALARINI İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA DA DEVAM ETTİRDİ.

- 7.) IRVING J. CHAYKIN VE MAX ZİMERİNG, ADVANCED ACCOUNTİNG PROBLEMS THEORY AND PRACTICE, 1958.
- 8.) R.K. MAUTZ&H.A. SHARAF, THE PHILOSOPHY OF AUDİTING, AMERİCAN ACCOUNTİNG ASSOCIATION, 1961.
- 9.) WİLLİAM A. PATON VE ROBERT L. DİXON, ESSENTİALS OF ACCOUNTİNG, 1964.
- 10.) VERNON KAM, ACCOUNTİNG THEORY, 1986.

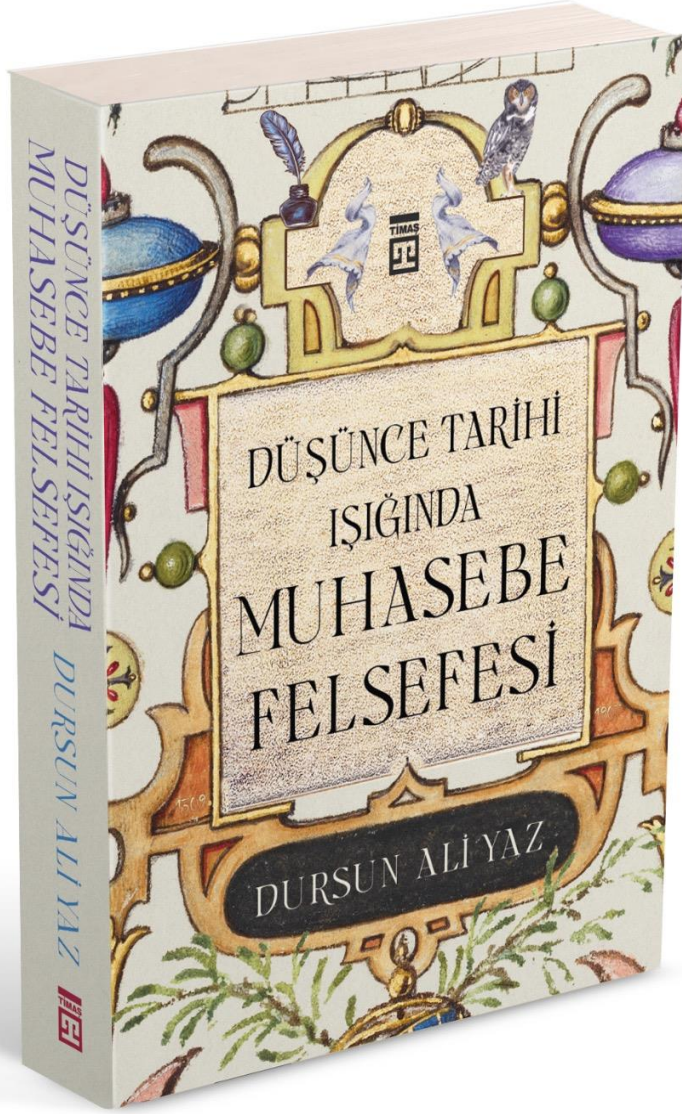
DÜNYADAKİ İLK
MUHASEBE FELSEFESİ
KİTABI

1907, CALIFORNIA

DÜNYADAKİ SON
MUHASEBE FELSEFESİ
KİTABI

2021, İSTANBUL

Bilim Danışmanları

Prof. Dr. Oktay Güvemli	Marmara Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Mustafa Aysan	İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi
Prof. Dr. Mehmet Yazıcı	Marmara Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Nalan Akdoğan	Başkent Üniversitesi, İİBF
Yrd. Doç. Dr. Hamdi Aydın	ODTÜ, İşletme Fakültesi
Prof. Dr. Göksel Yücel	İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi
Prof. Dr. Yusuf Sürmen	Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Ahmet Veedi Can	Sakarya Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Ersin Nazif Gürdoğan	Maltepe Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Mehmet Bilgin Saydam	İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Durmuş Günay	Maltepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Prof. Dr. Hüsamettin Koçan	Baksı Müzesi Kurucusu
Prof. Dr. Sinan Canan	Üsküdar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri F.
Prof. Dr. Fatih Coşkun Ertaş	Atatürk Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Cengiz Toraman	İnönü Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Abdülkerim Daştan	Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Başaran Öztürk	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Burcu Demirel	Akdeniz Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. S. Saygın Eyüpgiller	Işık Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Halil Emre Akbaş	Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Selahattin Karabınar	İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi
Prof. Dr. Batuhan Güvemli	Trakya Üniversitesi, İİBF
Doç. Dr. Mehmet Fatih Doğrucan	Akdeniz Üniversitesi, Felsefe Bölümü
Doç. Dr. Köksal Şahin	Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi
Doç. Dr. İpek Türker	İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi
Doç. Dr. Burcu Adiloğlu	İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi
Doç. Dr. Murat Serçemeli	Giresun Üniversitesi, İİBF
Doç. Dr. Fatma Şensoy	Kıbrıs Ada Kent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Şerife Subaşı	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İİBF
Doç. Dr. Fevzi Serkan Demir	Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İİBF
Doç. Dr. İlker Kıymetli Şen	Üsküdar Ticaret Üniversitesi, İİBF
Doç. Dr. Özgür Biyan	Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Maliye Bölümü
Dr. Masum Türker	TÜRMOB Eski Genel Başkanı
Dr. Yılmaz Argüden	Boğaziçi Üniversitesi, E. Öğr. Gör.
Dr. Muhsin Aslan	Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF
Dr. Fırat Altınkaynak	Malatya Turgut Özal Üniversitesi, İşletme Fakültesi
Dr. Metehan Küçükler	Malatya Turgut Özal Üniversitesi, İşletme Fakültesi
Dr. Yaşar Bayraktar	Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF
E. Öğr. Gör. Mustafa Can	Üsküdar Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Öğr. Gör. Kemal Nalçın	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

DÜŞÜNCE TARİHİ IŞIĞINDA MUHASEBE FELSEFESİ

Immanuel Kant (1724-1804)

Critique of Pure Reason (Saf Aklın Eleştirisi) kitabının anlaşılmaz olduğunu iddia edenler için 'Prolegomena' başlıklı bir özet hazırlayıp girişine de şöyle bir not yazar.

**Eğer bunu da anlamadıysanız üzülmeyin.
Hayatta çok daha güzel şeyler var.
Felsefe yapmak zorunda değilsiniz.**

Foucault, California Üniversitesinde ders verirken Seneca'dan şu alıntıyı yapar.

**Sadece
söylediklerinin doğru olmasına değil
konuştuğun insanların bu doğrulara katlanabilecek olmasına da dikkat et.**

FELSEFE NEDİR?

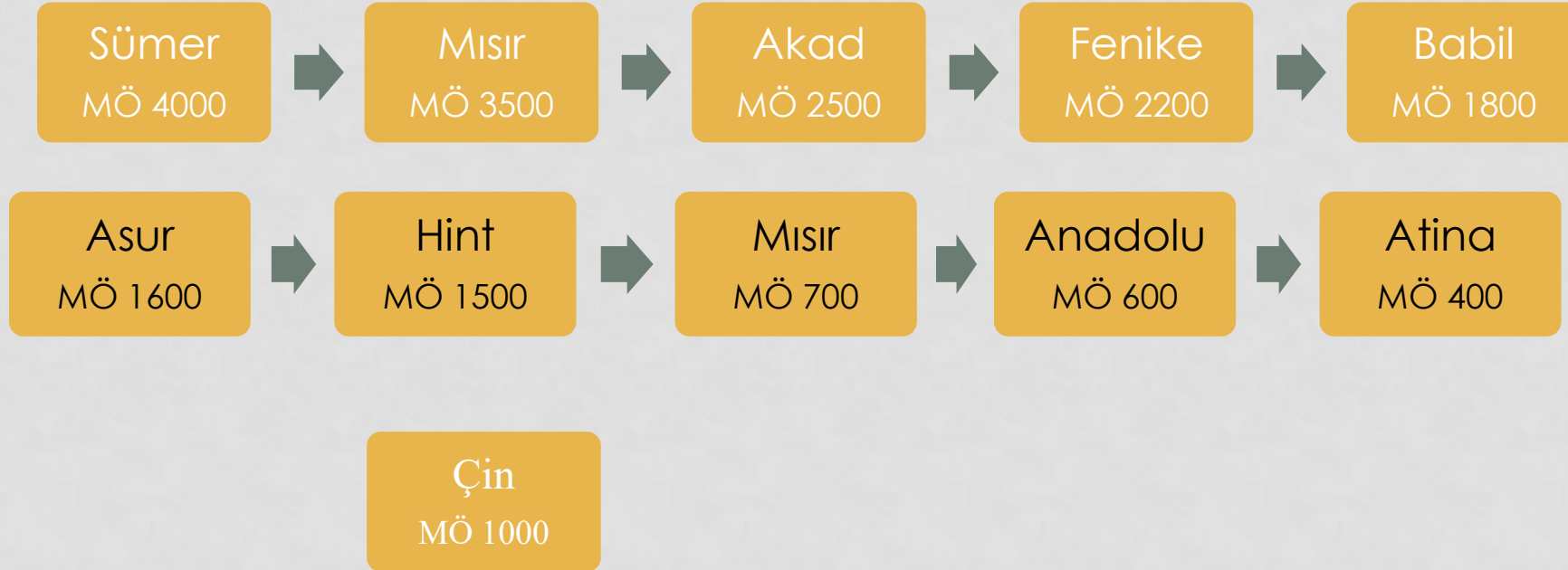
Muhasebenin dili sayılardır; felsefenin dili mantıktır.

**Felsefe,
mantıksal akıl yürütmeler yardımıyla gerçeğe ulaşmayı ve anlamayı
amaçlayan düşünme biçimidir.**

İnsanlığın düşünsel yolculuğunu temsil eden felsefe ve bilim (muhasebe),
sürekli bir akış hâindedir.

Dolayısıyla ister felsefi ister bilimsel olsun,
şu an elimizdeki bilgilerin toplamı ne tek bir insanın ne tek bir ülkenin ne de tek bir çağın eseridir.

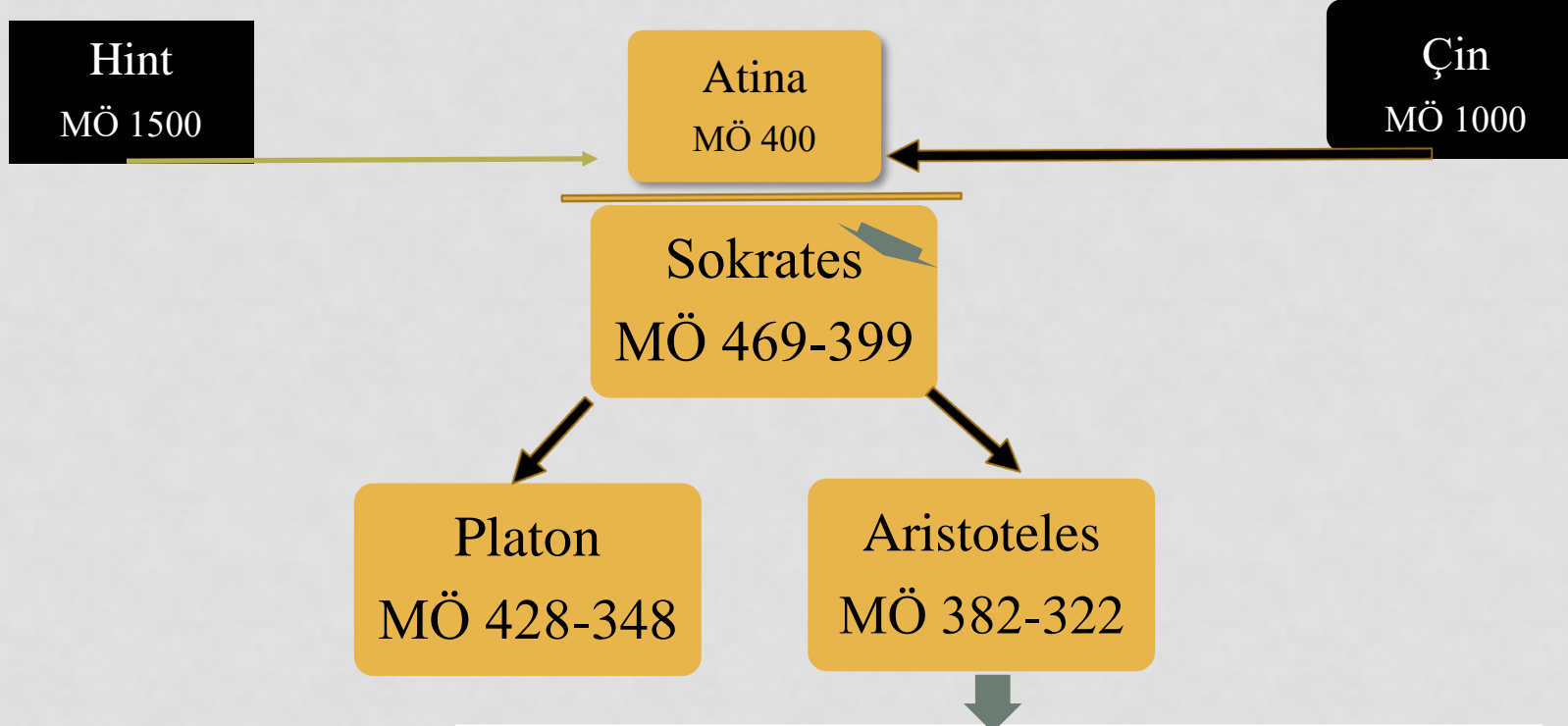
FELSEFE VE BİLİMİN YOLCULUĞU

NEDİR?

Aslında tüm canlılar gibi ilk günden beri düşünüyor ve bilgi üretiyorduk.
Ancak binlerce yıllık bu süreçte belli bir felsefî düşünme tarzına ve bilimsel bilgiye sahip olamadık.

FELSEFEDEN BİLİME GEÇİŞ

FELSEFE		
1. Fizica	2. Logica	3. Etica
1. Geometri	1. Mantık	1. Ahlâk
2. Matematik	2. Diyalektik	2. Siyaset
3. Astronomi	3. Poetik	3. İktisat
4. Fizik	4. Retorik	4. Hukuk
5. Biyoloji	5. Dil	5. Din

NIÇİN?

Atina'nın bu birikimleri yaklaşık 1.000 yıl sonra Araplara geçti. Goerge Sarton'ın tanımlamasıyla 400-450 sene boyunca dünyadaki bilim bayrağını devralan Müslümanlar da 'Niçin?' sorusunu aşamadı.

Rönesansla birlikte Kıta Avrupası'nda başlayan ve Coğrafi Keşiflerle hızlanan Bilim Devrimi antik dönemden kalma dogmatik kabullere hapsolmuş bilim dallarının silkelenmesine yol açtı. Zira Avrupa'daki bilim camiası Katolik Kilisesinin kontrolündeydi. Rektör, Dekan terimlerinin kökü.

Fakat Aristoteles'in kurduğu bilimsel yapı değişmemişti. Ta ki **Newton** tarafından 1687'de Latince yazılan üç ciltlik *Doğa Felsefesinin Matematik İlkeleri (Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica)* isimli eser yayımlanan kadar,

Aristoteles'ten beri yaklaşık 2000 yıl boyunca 'niçin' sorusuna hapsolmuş bilim dünyası, tek bir kelimeyle 'nasıl' sorusuyla özgürleştirmeyi başardı. İşte bu yüzden de Newton, dünyanın bir numaralı bilim insanı kabul edilir.

NASIL?

sarıncıdır.
niçin
anrı
de

uyla
değil
a
nüz fizik
e ulaşıldı.

artıkça
da tartıştığı
nin
alacak
le mi
Nasıl'
dige gibi
sağladı.

kolastik
nden
ası
adı.

zi bilimsel

İKTİSADİ BİLİMLERİN FELSEFEDEN KOPUŞU

3. Etica

- 1.1. Ahlâk
- 1.2. Siyaset
- 1.3. İktisat
- 1.4. Hukuk
- 1.5. Din

Bir insanın hayatı boyunca öğrenebileceği bilgi miktarından fazlasını üreten her disiplin, felsefeden koparak bölünmelidir. İşte hepimizin aşına olduğu edebiyat, tarih, fizik, kimya veya iktisat, işletme, muhasebe gibi bilim dalları; felsefeden ayrılmış yüzlerce bilim dalından sadece birkaçıdır.

Muhasebeyi de içine alan sosyal bilimlerin, felsefenin altındaki *etica* fakültesinden kopuşunu ise iktisatçı olarak bilinen bir felsefe profesörüne borçluyuz.

İktisat
Adam Smith
1776

İşletme
1850

Muhasebe
1876

Muhasebe
Felsefesi
1907

Gerek materyalizmin yükselişi gerekse akademilerin dış dünyayla irtibatının artmasıyla gelişen ve diğer bilim dallarının yükünü üzerinden atarak yenilenen antik felsefe, rahat bir nefes aldı. Diğer taraftan içi yeterince boşaldığı için alt bölümlerin adı değişti. İşte felsefenin bu yeni görünümüne **modern felsefe** diyoruz.

Her filozof farklı düşünüyor olsa da günümüzün modern felsefesi üç temel disiplin üzerinden yoluna devam etmektedir.

Peki,

1876 yılında bağımsız olmayı başaran

MUHASEBE BİLİMİ KAÇA AYRILIR?

MUHASEBE BİLİMİ

TEORİK

1. Tanımı
2. Çeşitleri
3. Fonksiyonları
4. Amaçları
5. Faydaları
6. Kavramlar
7. Terimler
8. İlkeler (Prensipier)
9. Politikalar (Eylemler)
10. Yöntemler
11. Kurallar
12. Sistemler
13. Teoriler (Kuram-Nazariye)
14. Yasalar
15. Diğer Disiplinler ile İlişkisi
16. Muhasebe Tarihi
17. Muhasebe Filozofları
18. Muhasebenin Geleceği
19. Etik
20. Kayıt Dışılık

PRATİK

1. Muhasebe Fişleri
2. Muhasebe Kanıtları
3. E-Uygulamalar
4. Muavinler
5. Mizanlar
6. Envanter
7. Defterler
8. Tekdüzen Hesap Planı
9. Mali Tablolar
10. Muhasebe Standartları
11. Denetim Standartları
12. Bütçe
13. Denetim
14. Analiz
15. Yasal Bildirimler
16. Sürdürülebilirlik Raporlaması
17. Entegre Raporlama
18. Eğitim
19. Mesleki Örgütlenme
20. Mesleki Sorunlar

Tabloda görüleceği üzere

muhasabe bilimi, iki sütun üzerinde durur. Bunlardan birine **TEORİK** diğerine ise **PRATİK** diyoruz.

Muhasebenin pratik yönü yaklaşık altı bin yıl önce Sümerler ile başlamasına rağmen teorik düzeyde ortaya çıkışı oldukça yenidir. Yaklaşık yedi asır evvel '**Çift Taraflı Kayıt Yöntemi**' ile teorik çerçevesinin ilk temellerini atan muhasabe bilimi, Sanayi Devrimi'nin ardından ticari defterlerin nasıl tutulacağı ve finansal sonuçların nasıl raporlanacağına ilişkin sert akademik tartışmalara sahne oldu.

Muhasebe tarihine '**Kolonlar Savaşı**' adıyla geçen elli yıllık bu dönemin ardından muhasebenin tanımı, kavramları, terimleri, ilkeleri, politikaları, yöntemleri, kuralları, sistemleri, teorileri ve nihayet yasaları üzerine eğilen muhasabe düşünürleri çıkmaya başladı.

Finansal işlemlerin kayıt yöntemi ve kaydetme formunda görüş birliği sağlandıktan sonra '**Mali Tablolar**' gelişmeye başladı. Bilançodan gelir tablosuna, maliyetlerden nakit akışına sıçrayan raporlama hamlesi, muhasebenin bilimsel saygınlığını perçinledi.

Muhasebe filozofları 20. yüzyılın hemen başlarında '**Muhasebe İlkeleri**' üzerine eğildi.

Bu tartışmalar hem muhasabe etiği hem de muhasabe epistemolojisi alanındaki regülasyonlara yol gösterici oldu.

20. yüzyıl bitmeden kendini gösteren küreselleşme ise epistemolojik çıktıları evrensel düzeyde bir yeknesaklığa yönlendirince '**Uluslararası Muhasebe Standartları**' ortaya çıktı.

Günümüzden yaklaşık 150 yıl önce bağımsız bilim dalına dönüşen muhasebe, bir yandan kendisini bilim dalı yapan ögeleri geliştirmeye diğer yandan uygulama kısmını zenginleştirmeye devam etmektedir.

Örneğin 100 yıl öncesine kadar sadece defter tutma fonksiyonuyla tanımlanan muhasebe, önce raporlama sonra denetim şimdilerde ise yorumlama fonksiyonu kazandı.

Hatta 50 yıl öncesine kadar muhasebe ilkelerinden bahsedilmezken bu alanda geliştirilen fikirler artık kanunlaştı.

40 yıl öncesine kadar firmaların serbestçe belirlediği hesap planı ve mali tabloların nasıl hazırlanması gerektiğine yönelik yasal düzenlemeler getirildi.

30 yıl öncesine kadar sadece ikiye ayrılan muhasebe türlerinin sayısı şimdilerde yirmiye yaklaştı hatta 25 yıl öncesine kadar her işletmenin serbestçe tasarladığı raporlara uluslararası düzeyde regülasyonlar getirildi.

Kısacası felsefenin desteğiyle bir bilimi bilim yapan unsurları sorgulayan muhasebe düşünürleri, muhasebenin teorik ve pratik yönlerini başka bir deyişle literatür toplamını yenileyerek bugünlere gelmesini sağladı Fakat bu sırada önemli bir sorun daha ortaya çıktı.

Bilim dallarının sayısı arttıkça felsefe ve diğer bilimler arasında ciddi bir belirsizlik yaşanmaya başladı.

Neydi bu belirsizlik?

BİLİM FELSEFELERİ

Bilim dalları, uygarlığın gözüdür ama hiçbir göz kendini göremez.

Örneğin bir matematikçi sayıları bilir ama rakamlar hakkında konuşamaz.

Bir hukukçu yasaları bilir ama adalet hakkında konuşamaz.

Bir fizikçi göreceliliği bilir ama cisim hakkında konuşamaz.

Bir cerrah organları bilir ama gönül hakkında konuşamaz.

Bir muhasebeci de hesapları bilir fakat hesaplaşma hakkında konuşamaz.

Çünkü herhangi bir bilim dalında ne kadar bilgi sahibiyse kavramsal düşünme yoğunluğunuz o derece azalır.

İşte her bilimin felsefesi bu noktada devreye girerek akademilerin gözü olur ve kendi kendisini görmesini sağlar. Zira dışarıya bakmak için gözünüzü açmanız, içeriye bakmak için kapatmanız gerekir.

Bilimsel ilkelerin sürekli değişime uğraması, bilim ve felsefenin statülerini de değiştirmektedir. Nedir ve niçin sorularını terk edip sadece nasıl sorusuna odaklanan akademiler, daha önce duymadıkları yeni sorularla karşılaştı.

Örneğin iki bin yıldır birbirine ilişmeyen bilim ve felsefe,
yan yana mı yoksa ayrı ayrı mı yürüyecekti?

Bilim ve felsefenin düşünsel sistematiği neye benzemeliydi?

Dış görünüşleri bakımından aralarında bağ yokmuş gibi görünen bilimlerin ortak noktaları nelerdi?

Bir bilimsel araştırmanın felsefi yapısı nasıl dizayn edilmeliydi?

Eğer bilimler arasında birleştirici duraklar varsa bunlara dayanarak bilim dallarını sınıflandırmak mümkün müydü?

Bilim ve felsefenin çatışma alanlarını azaltacak ve ortak paydalarını artıracak bir düşünme biçimi geliştirmek isteyen **Bacon, Descartes ve Newton gibi isimlerin olağanüstü fikirleri; bilim felsefesi dediğimiz yeni bir disiplin doğurdu.**

Artık bilim ve felsefe;

'bilim felsefesi' disiplini izinden gitmeye başlamıştı.

Cemil Meriç bu ihtiyacı '*Yaşayan yaratamaz, yaratan yaşayamaz.*' ifadesiyle açıklarken, Alman filozof **Martin Heidegger** daha ileri giderek '*Bilim düşünmez.*' demişti.

Her iki düşünür şunları anlatmak istiyor olabilir miydi?

Biliyorsunuz insan için yaşamak; felsefe için de soru sormak sanattır.

Örneğin 'hastalık nedir' sorusu başka 'sağlık nedir' sorusu başkadır, ilkinde 'dert' diğerinde 'umut' sorgulanır.

'Hesap nedir' sorusu başka 'hesaplaşma nedir' sorusu başkadır; ilkinde 'akıl' ikincisinde 'vicdan' sorgulanır.

Tabiatta huzur bulmamızın sebebi, tabiatın bize karşı kayıtsız olmasıdır.

Felsefe de öyledir. Derinlere dalan insanlara huzur verir. Çünkü dogmalara kayıtsızdır, yanıtlara kayıtsızdır, fikirlere kayıtsızdır, kalabalıklara kayıtsızdır hatta filozoflara bile kayıtsızdır.

Aslında felsefede de dogmalar vardır fakat yerin dibine sokulur. İşte felsefenin bu tavrından esinlenen bilim felsefesi, kendi bilim dallarını özgürce eleştirmeye yani geliştirmeye başlayınca ne kadar bilim dalı varsa bir o kadar da felsefe disiplini doğdu.

Örneğin,

İnsan davranışlarını psikoloji bilimi inceler ama hekim ile hasta arasına konacak sınırlara karar veremez. İnsanın yaşam evrelerini biyoloji bilimi inceler ama kısa süre içinde ölecek hastaya nasıl davranılması gerektiğini bilemez. Hatta temel tıp bilimleri insanın varlık yapısını, dünyadaki yerini veya başka canlılarla olan problemlerini de düşünmez.

İşte tüm bunlar ve daha fazlasıyla ilgilenen disipline ‘*Tıp Felsefesi*’ diyoruz

İnsan ilişkilerini düzenleyen ve devletin egemenlik gücüyle desteklenen kurallar bütünü, hukukun alanıdır. Kanunların yazılması, uygulanması, ilgili kurum ve kuruluşların yapılandırılması gibi başlıkları hukuk bilimi inceler. Aynı hukuk bilimi: hukuk ne tür bir varlıktır, zorunlu unsurları nelerdir, hukuku nasıl bilebiliriz, hukuki geçerlilik nedir, hukuki önermelerin doğruluğundan bahsedebilir miyiz, hukukun ahlâki bir amacı var mıdır, iyi hukuk nasıl olmalıdır gibi işin özünü anlamaya yönelmez.

İşte tüm bunlar ve daha fazlasıyla ilgilenen disipline ‘*Hukuk Felsefesi*’ diyoruz.

MUHASEBE BİLİMİ VE MUHASEBE FELSEFESİ

Bir mali olaya ait bilgilerin elde edilmesi, kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi, raporlanması, denetlenmesi ve analiz edilmesi ise muhasebe biliminin alanıdır.

Bu süreçte kullanılacak yöntem ve teoriler, mevzuat ve eğitim, defter ve belgeler, hesaplaşmanın tarihi ve sosyolojisi, denetim ve raporlamalar muhasebe bilimi tarafından araştırılır.

Ancak muhasebe bilimi; kavram ve terimlere, usul ve esaslara, ilke ve politikalara, yasa ve kurallara, meslek hukukuna, lisanslama ve örgütlenmeye, sahadaki sorunlara, kayıt dışılık veya etik gibi hassas konulara odaklanmaz. Hatta bu konuları ele alan muhasebe öğretti kitabı bulamazsınız.

Bir hesaplaşma bilimi olan muhasebe bizzat kendisiyle hesaplaşıp muhasebeyi varlık testine tabi tutmaz, kendisini geleceğe taşıyacak soyut fonksiyonlarla ilgilenmez. Teknolojik gelişmelerin muhasebe süreçlerini kâğıttan dijital ortama savurmasını veya on yıl sonra muhasebe uygulamalarının bir algoritmalar zincirinden ibaret olacağını dert etmez.

Bir finansal olayın suç unsuru taşıyıp taşımadığını sorgulamaz.

Düşük ücret ve haksız rekabet koşulları içinde muhasebe hizmeti verilmesini, kamu kurumlarının angaryaya dönüşen taleplerini duymaz.

Firmaların ihracat gücünü artırmak için nasıl bir sisteme ihtiyaç duyulduğu gibi nice soru ve sorunlar muhasebe biliminin ilgi alanına girmez.

İşte tüm bunlar ve daha fazlasıyla ilgilenen disipline ise ‘Muhasebe Felsefesi’ diyoruz.

O halde gerek uygulamacılar gerekse akademisyenler olarak hepimiz muhasebenin felsefesini yapmak durumundayız.

Peki, bu yapıyı nasıl oluşturacağız.

Yani felsefe disiplini ile muhasebe bilimini nasıl birleştireceğiz?

MUHASEBE FELSEFESİ

Muhasebe Ontolojisi	Muhasebe Epistemolojisi	Muhasebe Aksiyolojisi
<ol style="list-style-type: none">1. Tanımı2. Çeşitleri3. Fonksiyonları4. Amaçları5. Faydaları6. Kavramlar7. Terimler8. İlkeler (Prensipeler)9. Politikalar (Eylemler)10. Yöntemler11. Kurallar12. Sistemler13. Teoriler (Kuram-Nazariye)14. Yasalar15. Diğer Disiplinler ile İlişkisi16. Muhasebe Tarihi17. Muhasebe Filozofları18. Muhasebenin Geleceği	<ol style="list-style-type: none">1. Muhasebe Fişleri2. Muhasebe Kanıtları3. E-Uygulamalar4. Muavinler5. Mizanlar6. Envanter7. Defterler8. Tekdüzen Hesap Planı9. Mali Tablolar10. Muhasebe Standartları11. Denetim Standartları12. Bütçe13. Denetim14. Analiz15. Yasal Bildirimler16. Sürdürülebilirlik Raporlaması17. Entegre Raporlama	<ol style="list-style-type: none">1. Etik2. Kayıt Dışılık3. Mesleki Örgütlenme4. Mesleki Sorunlar5. Eğitim

MUHASEBE BİLİMİNİN TEMEL

ÖĞELERİ

TEORİK

1. Tanımı
2. Çeşitleri
3. Fonksiyonları
4. Amaçları
5. Faydaları
6. Kavramlar
7. Terimler
8. İlkeler (Prensipier)
9. Politikalar (Eylemler)
10. Yöntemler
11. Kurallar
12. Sistemler
13. Teoriler (Kuram-Nazariye)
14. Yasalar
15. Diğer Disiplinler ile İlişkisi
16. Muhasebe Tarihi
17. Muhasebe Filozofları
18. Muhasebenin Geleceği
19. Etik
20. Kayıt Dışılık

PRATİK

1. Muhasebe Fişleri
2. Muhasebe Kanıtları
3. E-Uygulamalar
4. Muavinler
5. Mizanlar
6. Envanter
7. Defterler
8. Tekdüzen Hesap Planı
9. Mali Tablolar
10. Muhasebe Standartları
11. Denetim Standartları
12. Bütçe
13. Denetim
14. Analiz
15. Yasal Bildirimler
16. Sürdürülebilirlik Raporlaması
17. Entegre Raporlama
18. Eğitim
19. Mesleki Örgütlenme
20. Mesleki Sorunlar

MUHASEBE FELSEFESİ DİSİPLİNİ

Muhasebe ve felsefe bilimleri, uygarlık tarihimize değer katan bilimler arasındadır.

Muhasebe bilimi ‘kapıyı, kantarı ve kasayı’;
felsefe bilimi ise ‘merakı, hayreti ve şüpheyi’ korumayı öğretir.

Nitekim muhasebe mali olaylarla, felsefe kavramsal olgularla ilgilenir.
Muhasebe felsefesi ise finansal olgulara kavramsal açıdan yaklaşır.

Bu tanımları biraz daha açarsak muhasebe, sayılar aracılığıyla *parçadan bütüne* doğru akan sistematik bir raporlama arayışı; felsefe, kavramlar yardımıyla *bütünden parçaya* doğru yayılan mantıksal bir sorgulama etkinliğidir.

Muhasebe felsefesi ise sayılardan raporlamaya geçiş süreçlerini iyileştiren düşünsel bir yolculuktur.

MUHASEBE FELSEFESİ DİSİPLİNİ

Peki, Muhasebe felsefesi kendi bağlamında ne ifade ediyor?

Muhasebe ve felsefe birer bilim dalıdır, muhasebe felsefesi ise muhasebe biliminin alt disiplini.

Bir disiplini tanımlamak için o disiplinin konusunu, yöntemini, amacını ve diğer disiplinlerle benzer yahut farklı yönlerini ortaya koymak gerekir.

O hâlde muhasebe felsefesinin konusu muhasebe, yöntemi ise felsefedir.

Muhasebe felsefesi, muhasebe bilimini felsefe metodolojisiyle inceler yani doğrudan muhasebenin kendisini muhasebe olmak bakımından araştırır.

Muhasebe bilimi, muhasebenin teorik ve uygulama taraflarını diğer bilimlerden soyutlayarak çalışırken muhasebe felsefesi muhasebenin evrenselliğini ise disiplinlerarası bir yaklaşımla anlamaya çalışır.

Britanyalı tıp felsefecisi Martyn Evans'tan esinlenerek söylersek

'Muhasebe felsefesi, muhasebe biliminin sorduğu sorular hakkında sorular sormaktır.'

Başka bir ifadeyle muhasebe felsefesi demek muhasebe biliminin muhasebesini yapmak demektir.

Muhasebe Felsefesine Duyarsız Kalmanın Maliyeti?

UYGULAMACILAR **Yaptığınız işin felsefesini bilmezseniz,
teknisyen olarak kalırsınız.**
Nietzsche

AKADEMİSYENLER Felsefesini oturtamamış bilimlerin rerefansı yabancı kökenlidir.

Literatürü tercüme olunca bilimsel çıktıkları da maalesef giriş seviyesindedir.

Kullanılan kavram ve terimler ithal olduğundan (bilanço veya amortisman gibi) araştırma konuları da yerel ve yüzeysel olur.

Ana dille düşünemeyince sistematik bir çerçeveden yoksun kalınır.

Bu durumda işin özüne girilemez. Örnek: Audit

Bu tür akademik kürsüler, iç dünyasıyla hesaplaşmaya cesaret edemezler.

Günün sonunda sürekli kendini tekrarladığı için gerçek hayatta karşılıksız yani itibarsız olur.

Muhasebe Ontolojisi

1. Tanımı
2. Çeşitleri
3. Fonksiyonları
4. Amaçları
5. Faydaları
6. Kavramlar
7. Terimler
8. İlkeler (Prensipiler)
9. Politikalar (Eylemler)
10. Yöntemler
11. Kurallar
12. Sistemler
13. Teoriler (Kuram-Nazariye)
14. Yasalar
15. Diğer Disiplinler ile İlişkisi
16. Muhasebe Tarihi
17. Muhasebe Filozofları
18. Muhasebenin Geleceği

Muhasebe felsefesi alanında yapılacak ontolojik çalışmalar;

Muhasebe biliminin metodolojik yönünü güçlendirecek olan tanım, kavram, terim, ilke, politika, yöntem, kural, sistem, teori ve yasaları zamanın ruhuna uygun şekilde yenileyecek özgün fikirler üretmemize destek olur.

Ontoloji (Varlık)

Gerek felsefî gerekse bilimsel bilgi 'var olan' şeylerin bilgisidir.

Bilimlerin ontolojik açıdan ilgilendiği *var olan, herhangi bir şey olabilir.*

Örneğin tarihi bir hadise, ahlâki bir olay veya anonim şirket gibi soyut varlıklar; insan, bitki, taş, toprak, rapor, muhasebeci gibi maddi varlıklar; düşünme, görme, anlama, imgeleme, bütçeleme, analiz gibi zihinsel varlıklar; güzel veya çirkin gibi estetik varlıklar; matematik, çift taraflı kayıt, hipotez veya bilim gibi idealar bile olabilir. Uygarlığın toplam mirasını ifade eden bu 'var olan şeyler' ispatlanmış veya yanlışlanmış da olabilir.

İşte tüm bunları inceleyip birbirine bağlayan felsefe disiplinine, ontoloji diyoruz.

Her bilim, ontolojik tarafı kadar vardır veya ontolojik tarafı kadar yoktur.

Prof. Dr. Takiyettin Mengüşođlu

Muhasebe Ontolojisi

Özellikle muhasebe, hukuk ve tıp gibi uygulamalı bilimler; pratik tarafını besleyen verileri teorik alanda üretir. Mesleğinin bilimsel tarafını iyi kavrayan meslek mensubu, yaptığı işin ruhunu algılar yani ustalaşır.

Zira bir alanda ustalaşmak demek o alanın felsefesine hâkim olmak demektir. Nitekim her bilimin felsefesi, o bilimin teorik yönüne yoğunlaşır. Zaten hukuk ve tıp gibi bilimlerin felsefesine yönelmiş insanlara baktığımızda genellikle mesleğinde başarılı olmuş, para kazanmayla alakası olmayan, vizyoner, çevresinde rol model, sözü dinlenen kimseler olduğunu görürüz.

Immanuel Kant'ın seminerin başında aktardığım sözünü hatırlayın. Bu seviyeye herkes çıkamaz. Yani uzmanlık gerektiren meslekler ticaret gibi değildir. Başarı size bağlıdır. Tesadüfen gelmez.

Ontoloji ‘var olan’ın temel yapısını yöneten soyut ilkelere odaklanıp tüm bunları nesnel bilgiye dönüştürür. Bu bilgilerin hangi kaynaktan geldiği önemsizdir zira felsefenin hammadde olarak kullandığı bilgiler, süje ve objenin kaynaşmasıyla ortaya çıkararak bambaşka bir tavra bürünür.

Örneğin hukuk bilimi kanunları ele alırken, hukuk ontolojisi bir kanun maddesini kanun yapan kriterleri yani kanunları diğer yazılı metinlerden ayıran unsurları araştırır. Böylelikle eskiden sıradan kabul edilen birçok yanlış uygulama, hukuksal zemine çekilir: Hayvanlara eziyetin suç sayılması gibi.

Örneğin tıp bilimi hastalıkları ele alırken, tıp ontolojisi bir hastalığı hastalık yapan kriterleri yani hastalığı diğer hâllerden ayıran unsurlara odaklanır. Böylelikle eskiden anormal kabul edilen birçok davranış, günümüzde tedavi konusu edilir: Akıl sağlığı bozuk insanları lanetli saymak yerine, iyileştirmeye çalışmak gibi.

Örneğin muhasebe bilimi finansal işlemleri ele alırken, muhasebe ontolojisi muhasebeyi doktrin olarak var eden usul ve esasları inceler. Tanım, kavram, terim, ilke, politika, yöntem, kural, sistem, teori üretmesine katkı sunar. İlmek ilmek örülen muhasebe ontolojisinin son katmanında ise muhasebe yasaları yer alır.

İşte muhasebenin bilimsel varlığını ortaya koymaya çalışan teorik alandaki bu çalışmalara, muhasebe ontolojisi diyoruz

Muhasebe Epistemolojisi

1. Muhasebe Fişleri
2. Muhasebe Kanıtları
3. E-Uygulamalar
4. Muavinler
5. Mizanlar
6. Envanter
7. Defterler
8. Tekdüzen Hesap Planı
9. Mali Tablolar
10. Muhasebe Standartları
11. Denetim Standartları
12. Bütçe
13. Denetim
14. Analiz
15. Yasal Bildirimler
16. Sürdürülebilirlik Raporlaması
17. Entegre Raporlama

Muhasebe felsefesi alanında yapılacak epistemolojik çalışmalar;
üç hatta beş taraflı kayıt yönteminden bağımsız denetime, uluslararası raporlama standartlarından entegre raporlamaya kadar geniş bir spektruma uzanan bilgi sistemleri tasarlamamıza yardımcı olur.

Epistemoloji (Bilgi)

'Var olan' şeylerin varlığını ontoloji incelerken
'var olan' şeylerin bilgisini ise epistemoloji inceler.

Var olan şeylerin bilgisi; bir düşünce, bir kanun maddesi, bir hastalık veya bir mali tablo olabilir. Bunlar deney, sezgi, gözlem, din, mantık veya metodolojik bir süzgeçten de geçmiş olabilir. Uygarlığın zihinsel mirasını temsil eden bu var olan şeylerin bilgi kaynağı, her ne olursa olsun sorgulanmaya muhtaçtır.

İşte tüm bu elemeyi yaparak postmodern bilgi sistemleri kurmamızı sağlayan felsefi disipline, epistemoloji diyoruz.

Epistemoloji; bir bilim dalının ürettiği bilgilerin geçerliliğini ve geçerlilik sınırlarını tespit ve analiz eden disiplindir.

Muhasebe Epistemolojisi

Her mesleğin bir standardı, bir çizgisi vardır. Vizyon da diyebileceğimiz bu noktaya erişmek için hedefler gerekir. Bu hedeflerin toplamına ise *strateji* diyoruz.

Uygulamalı bilimlerin stratejilerini epistemoloji belirler. Muhasebe epistemolojisi de muhasebe bilgisinin ne olması gerektiği, nasıl doğrulandığı ve hangi beklentilere yönelik üretildiği soruları etrafında dönerek muhasebe uygulamalarına dolayısıyla muhasebe mesleğine vizyon katmaya çalışır.

O hâlde muhasebe epistemolojisinin ilk işi, muhasebe bilgi kaynaklarının ve muhasebe bilgisinin ne olduğunu ortaya koymaktır. Epistemoloji tarafından ortaya konacak bu olgular, muhasebe uygulamalarını yani muhasebenin normatif bilim tarafını temsil eder.

Öyleyse muhasebe epistemolojisi; muhasebe fişi, muhasebe kanıtları, e-uygulamalar, muavinler, mizanlar, envanter, defterler, hesap planı, mali tablolar, standartlar, bütçe, denetim, analiz, yasal bildirimler, raporlar gibi fiili ve fiziki olgularla ilgilenmelidir.

İşte muhasebe tarafından üretilen tüm bilgilerin doğruluğu, gerekliliği, geçerliliği ve neliğini araştıran çalışmalara, muhasebe epistemolojisi diyoruz

Muhasebeyi epistemolojik açıdan incelemek demek

muhasebenin bilgisel çıktılarının neler olduğu,
neler olması gerektiği,
eksik veya gereksiz yönleri,
kendisinden beklenen ihtiyaca cevap verip vermediđi
ve bu bilgilerin muhasebeyle ilişkili tarafları nasıl etkilediği gibi
hususları tartışmak demektir.

Başka bir ifadeyle bizler muhasebe epistemolojisi tartışmazsak;

çift taraflı kayıt yönteminden tekdüzen hesap planına, kavramlardan ilkelere,
muhasebe politikalarından uygulama tebliğlerine, mali tablolardan sermaye
piyasalarına, vergi sisteminden kamu gözetimine, bağımsız denetimden raporlama
standartlarına veya ticaret hukukundan etik yönetmeliğine kadar tamamı YURT
DIŞINDAN TERCÜME veya UYARLAMA olan Türk muhasebe altyapısının dışı
bağımlılığı devam edecek yani
Türk aydını batının fotokopi odasından çıkamayacaktır.

Muhasebe Aksiyolojisi

1. Etik
2. Kayıt Dışılık
3. Mesleki Örgütlenme
4. Mesleki Sorunlar
5. Eğitim

Muhasebe felsefesi alanında yapılacak aksiyolojik çalışmalar ise

mesleki örgütlenme, hizmet içi eğitim ve uluslararası etik ilkelere uzanan paradigma değişikliği yaratacak regülasyonlar geliştirmemize yardımcı olabilir.

Aksiyoloji (Etik)

‘Var olan’ şeyleri ontolojiyle sorgulayıp epistemolojiyle tanırız ancak bu kadarıyla yetinmeyiz. Felsefenin bu iki disiplini yardımıyla önce kişiliğimizi sonra ait olduğumuz grupları, yaşadığımız toplumu ve nihayet dünyayı şekillendirmek isteriz.

Yüksek düzeyde erdem içeren bu talep, bazı şeyleri bazı şeylere tercih etmeyi gerektirir.

Örneğin istemese de iyinin, zararımıza da olsa doğrunun yanında oluruz. Ancak böylesi tercihlerde bulunmak kolay değildir. William S. Burroughs’un dediği gibi ‘*Her insanın içinde kendi aleyhine çalışan bir parazit yaşar.*’ Faydacı hatta fırsatçı güdülerle donatılmış insan türü, işine gelmeyen ironilere boyun eğmek için sözlü veya yazılı regülasyonlara ihtiyaç duyar.

İşte tüm bunları tartışıp iyiyi, doğruyu ve güzeli arayan felsefi disipline, aksiyoloji diyoruz.

Muhasebe Aksiyolojisi

Her mesleki problemin teşhis ve tedavi boyutu vardır. Bu sürece sağlıklı olma hâli yani *denge* diyoruz. Uygulamalı bilimlerin dengesini ise aksiyoloji temsil eder. Muhasebe aksiyolojisi de muhasebe ilke ve politikalarının niteliği, muhasebe bilgisinin güvenilirliği, meslek mensuplarının uyması gerekenler, mali idarenin tutumu, mükellef alışkanlıkları ve benzeri hususları tartışarak muhasebenin bilimsel ve uygulama tarafını ayakta tutmaya çalışır.

O hâlde muhasebe aksiyolojisinin ilk işi, muhasebenin dengesini bozan ne varsa ortaya dökmektir. Özellikle uygulamadaki sorunları teşhis ve tedavi etmek için akademik geleneklerden mesleki ilkelere, eğitimden örgütlenmeye kadar tüm muhtemel sorunlarla ilgilenerek rehabilite etmeye çalışır. Böylelikle muhasebenin teorik ve pratik olmak üzere her iki ayağının yere sağlam basmasını sağlar.

İşte muhasebeci, maliyeci ve mükellef davranışlarını mercek altına alarak paydaşların daha iyiye ve daha doğruya yönelmesine ayna olabilecek tüm bu çalışmalara, muhasebe aksiyolojisi diyoruz.

Muhasebecilerin kendi gelecekleri için yapması gereken en büyük adım, muhasebeci gibi düşünmekten vazgeçmeleridir.

James Ashford

Adından yola çıkarak kitabın muhasebeciler için yazıldığını düşünmeyin. Kitap bilim felsefesiyle ilgilenen herkes için yazılmış. Para gibi bu kitabını da beğendim.

Umarım Dursun Ali Yaz,
kitap yazmaya ve bizlerle paylaşmaya devam eder.
Çünkü ondan öğrenecek çok şey var.

Dr. Mahfi EĞİLMEZ

Eserinizi çok büyük bir dikkatle okudum. Uzmanlık alanım dışında böyle bir eseri okumak bana çok büyük bir katkı sundu. Kendi çalışma alanımla ilgili farklı bir eser yazma vizyonu kattı. Bu nedenle ayrıca teşekkür ederim. Sizin deyiminizle aşî niteliğinde bir eserdir.

Doç. Dr. Hakan ALBAYRAK (Çukurova Üniv. Hukuk Fakültesi)